

POTOMNY (129) *ai*

potomny (129), [**potemny**].

Pierwsze o jasne; -tom- (48), -tóm- (5); -tóm- BiałKat, KochBr, KochMuza; -o- : -ó- OrzQuin (2:1), SarnStat (27:1).

[*comp* potemni(e)jszy.]

sg m N potomny (9). ◇ [G potomn(e)go.] ◇ *D* potomn(e)mu (1). ◇ *A* potomny (4). ◇ *I* potomnym (3). ◇ *L* potomnym (1). ◇ *f G* potomnéj (2); -éj (1), -(e)j (1). ◇ *A* potomną (2). ◇ *pl N m pers* potomni (8). *subst* potomn(e) (2). ◇ *G* potomnych (14). ◇ *D* potomnym (11), potomném (1) *Oczko*. ◇ *A m pers* potomné (1). *subst* potomné (69); -é (30), -(e) (39). ◇ *L* potomnych (1).

Sł stp brak, Cn notuje, Linde XVI – XVII (z Cn) – XVIII w.

1. *Przyszły, ten, co będzie, nastąpi; późniejszy, następny; posterus (posterior) Vulg, Mącz, PolAnt, Modrz, Cn; futurus Vulg, JanStat, JanPrzyw; sequens Vulg (123) : BibRadz II 69c marg; Posterus, Potomny/ wtóry/ nálezuytrny. Mącz 314c; Ale iż te potomne plące/ iuz były nieco mnieyŹze/ niż on plác/ ktory Herkules wymierzył: Pytágorás ftąd [...] obaczył łatwie/ czym mogła być więthŹza ftshopá Herkulefowá/ niż drugich ludzi GórnDworz V4; Wizerunk widomégo Źwiatá niewidomy Ieft nád przeźroczyftémi niebiefkimi domy: Gdzie formy doŹkonałé wŹzytkich rzeczy wiŹzą [...]. Tám od poczátku wieku tá brodá mieŹzkála/ Y kŹztałt ná wŹzytki brody potómné wydáła. KochBr 151.*

Wyrażenia: »na pamiątkę potomną; dla pamięci potomnej« (2;1): a iżby ŹpifałwŹzy Źprawy ich/ wniefiono w kŹięgi poŹpolithe ná pámiąthkę pothomną ludowi SpártánŹskiemu [*ut memoriam haberet populus Spartiatarum*] *BibRadz 1.Mach 14/23; á dawŹzy przymierze CeŹárzowi Greckiemu/ y nárádŹwiłwŹzy Źie z nim/ zoftáwił tam (iák RuŹ piŹze) Scit Źwoy álbo Herb z Tarczą ná pámiątkę potomną. StryjKron 120; Aby Źpraw zá czáfu náłŹégo przypádłych ftároŹć nie zátlumiłá/ znaleźiono to ieft: áby dla pámięci potomnéy [*ad memoriam posteritatis JanStat 755*] piŹmem y Źwiádki obwárowané były. SarnStat 997.*

»potomny po sobie« (1): *A doznałem nic niebyć lepŹŹego iedno wefelić Źie człówiekowi w pracach Źwoich/ a tho być cząftkę iego. Bowiem ktho go ktemu przywiedzie/ áby potomne rzeczy poznał po Źobie [*post se ... futura*] Leop Eccle 3/22.*

a. *O czasie; inter Cn [w tym: sg (6)] (76) :*

W przeciwstawieniu: »na czasy potomne ... na wstecz« (1): *Atho ma bicz na czálŹy pothomne a nyenawŹthecz LibLeg 6/156v.*

Wyrażenia: »na czasy potomne (na czas potomny); dla potomnych czasow; czasow potomnych« [*w tym: sg (4)*] = *na przyszłość, w przyszłości; na zawsze; z przeczeniem: nigdy; in posterum Vulg, JanStat; in generationem et generationem, in generationes generationum, in generationibus, in sempiternum tempus PolAnt; in aeternum Vulg; ad perpetuitatem Modrz; futuris temporibus, iugiter, semper JanStat; in futurum JanPrzyw [szyk 64:7] (69;1;1): LibLeg 6/156v, 11/24; abismi the rzecz obwarowali iakobi na potomne czasi naiazdi voienne thakowe niezwikle w xiasthwie Mazoweczkiem bili zachowani ZapWar 1545 nr 2646, 1545 nr 2646; abowiem takowe vpominki trwałe Źą a daleko y Źzeroko theŹ y na potomne czálŹy międzi ludzmi Źliną. HistAlHUNG A2v; iż yáko [*Pan Bóg*] nas y przodki náłŹe [...] przez ŹŹełć Źet lat/ w cáłóci á ftáłóci wyáry Źwey S. [...] záchował/ ták y ná potomne czálŹy*

zachować raczy. *KromRozm I N*; *Diar* 21, 37, 82; *GroicPorz A4v*, 13; ten też dzień mieycie świętym/ á święćcie ij z wielkim weselem/ áby y ná potomny čás wiedziano/ że ci wżyfcy ktorzy Perfom wiernie fluzą/ flufzną á przyśtoyną zápłtę zá śwą wierność biorą *Leop Esth* 16/22, 3. *Mach* 3/20; *UstPraw K3v*; Z rozładkiem Pan ísprawy swoie wykonał od początku [...]. Ozdobił ísprawy swe aż ná wieki/ á początki ich na potomne czasy y rodzaie swe zořtáną *BibRadz Eccli* 16/26, *Lev* 7/36; Ale widżifz iáko řtoł Krolewfki iuz prawie do dná zniřczał/ hoyną řzczodroblivořcią Krolewfką/ kthorą trzebá by Státutem powřciagnąć/ y rękę ná potomne czasy Krolowi zámknąć *OrzRozm O2v*; O Głupi Grekowie/ á niebáczni ná potomne czasy/ [...] ná ořthátek nagłupřzými fie okázáli ná řwiećcie *BielKron* 241v; Gdy nie mogło być ináčzey/ wřiad ná on koń ofiodłány w řwoich řyczanych trzewikách (bo niechćiał innych obuć) dla pámiátki ná potomne czasy *BielKron* 319, 100, 332; áby okazał/ iż piřmo dla potomnych czásów/ przez zrzádenie Bożé dáné iest *BialKat* 33v; *HistLan A2v*, F5; A już i wieczny pokoj z sobá uczyniwszy, I na potomne czasy przyjażń utwierdziwszy, Przebywajcie w Trojańskieji szczęřliwej krainie *KochMon* 21, 28; *WujJudConf* 47; *BudBib* 3. *Esdr* 4/38; *MycPrz* II A2; *CzechRozm* 181; *PaprPan* F4v; *Oczko* 24v; obierał [*Chrystus*] teřz y ty/ przez ktoreby iáko pořłáńce y poruczniki řwoie/ nas potomnych czásów/ rodzone řłowo prawdy/ řywot wieczny dáijące/ dochodziło. *Skarřzyw* 383; *StryjKron* A; Wielés ty/ Ianie/ řobie pożyřkał rádořci Ná čás potomny z téy to niewdřięcznéy miłóřci. *KochFr* 108; Tę řářkę iego/ prořzę/ řiořtry wiekopómné/ Pómnicie opowiádác na czasy potómné *KochMuza* 28; áby řéymik Powiátowy w Lipnie w pořród řiemie Dobrzyńřkiéy/ wedle řtářego zwyczáiu odpráwowan záwřze bywał ná potómné czasy. *SarnStat* 32; dla tego piřmo ludzie náleřli: áby to co chcemy mieć ná potómné czasy pámiétné/ piřmem było obwárowano y podpárto. *SarnStat* 1210, 6, 117, 148, 349, 393 (18); *GosřCast* 62; *PaxLiz* A2; *SkorWinsz* A3; *SapEpit* Bv. Cf *Szeregi*.

»potomnych lat; przez potomne lata« = *w przyszłóřci* (1;1): á nikomuby tych beneficij niedáwác/ ářby řię obowiázal obyczáiem iuz powiedřianym/ ku zápłáceniu/ ták dorocznego dochodu raz/ iáko teřz dzieřiatey częřci ná káždy rok o nych potomnych lat [*annis reliquis*] *ModrzBaz* 139; *PaxLiz* A2v.

»potomny(-e) ([potemniejszy]) wiek(i)« (2): *Oczko* 30; Bo gdzieř ktore księgi álbo náuká zaráz ták dořkonało fie wylęglá/ áby potomny wiek częgo przydáć nie nálařł? *GosřGospSieb* +4v; [nie zámilczá tego řławnego zwycięřtwá Kroniki/ y potemniejszy wiek *RotRozm* E3].

»potomny řywot« (1): Ktore lata albo wiek [*tj. młodořć*] iakowy na ten čás będzie/ takowyř y w potomnym řywóćie będzie zachowan. *KwiatKřiřz* A2v.

Szeregi: »dotąd i na potomne czasy« (1): gdyř y ná thymże mieyřcu/ y z tář włánořcią/ iáko óni [*Plinius i inni*] opiřáli/ do tąd y ná potómné czasy ie [*wody*] być baczym *Oczko* 3.

»jako w niniejsze czasy, tak i na potomne« (1): Do częgo przyřć pewnie mořeřz/ [...] coby cie řławnym á prawdziwie řławnym/ iáko w ninieyřze czasy ták y ná pothomne vczyniło *Phil* S5.

»(i, tak) teraz (*a. exnunc*) i (jako, albo) na potomne czasy«: áby go [*cara*] s Krolém Polřkim poiednáli/ ták teraz iáko ná potómné czasy. *BielKron* 429v; Oznáymuiemy ninieyřzym řistem wřzytkim któрым to náleřy/ tym którzy teraz řá/ y którzy ná potómné czasy [*quorum interest, praesentibus et futuris JanStat* 10] będą. *SarnStat* 11, 103, 273, 485, 540.

»na potomne, (i na) wieczne czasy« (2): Tedy mu to poczytano ku fprawiedliwości ná potomne y ná wieczne czáfy [in generationem et generationem usque in saeculum] będą. *BibRadz Ps 106/31; SarnStat 1013.*

»na potomne czasy abo na wieczność« (1): Czáfu też pokoju przynależy ná Páná myślić ná potomne czáfy ábo ná wieczność [ad perpetuitatem] o zacności y o dobrem ták fwem iáko y ludu fwego *ModrzBaz 22.*

»zawždy i na potomne czasy« (2): pozwalamy: áby w źiemi ich było iuż zázždy y ná potomné czáfy od káždého Dekrétu pámiętného trzy grofze *SarnStat 822, 1152.*

a. [O czasie gramatycznym:

Szereg: »potomny albo przyszły«: Tu w tych powieściach czas przytomny miałto potomne^{go}/ álbo przyfzłego/ ftoi. Bo te słowa/ Ma zywot wieczny/ [...] tákfie rozumieią/ Będzie mieć zywot wieczny *BudArt G3v.*]

b. *O ludziach; postgenitus Mącz, Cn; posthumus Mącz (39)* : á ták tá vgodá nie tylko famemu zakonowi náfzemu fzkodziłá/ ále y poľpoľu Papieżom/ Cefarzom/ y kfiążętom rzeľze Niemieckiey [...] dla czego tey vgody potym nieprzyimowali potomni miľtrzowie zakonni/ iáko nieľfufzney *BielKron 232; Mącz 315a.*

Wyrażenia: »potomni(-y) ludzie, lud« = *posterii Modrz, Cn; futuri JanStat; minores, minorum aetas, nati natorum, nepotes, posteritas Cn [szyk 15:1] (14:2); Diar 20;* Ten Kárzeľ poľtánowanie wczynił miedzy Cefárzem á Papieżem/ [...] fkađ then Cefarz miał fławę dobrą od potomnych ludzi. *BielKron 186v;* Abowiem wolny roľfádek y świadcztwo o rzeczach y o zywocie ludzkim potomny lud dáie *KwiatKsiąź G2, G2, H, Hv, Q2v; OrzQuin B2v, E2, O;* bo ták poľpolicie potomni ludzie czynią/ iż więcej czoś o przelźłego wieku ludziach rozumieią/ y formuiał ie ľobie w wyfzľyich cnotach/ y doľtoieńftwie/ niż w kfięgach o nich ftoi *GórnDworz V4v, Kk6;* á lud potómny stego będzie páná Bogá chwalił. *BialKat 33v;* A przetoż/ y práwá dobrze á porządnie fpifáli/ y ludziom potomnym zá dľugowieczne zálećili. *ModrzBaz 97, 129; SarnStat 881.*

»potomni namiastkowie (a. namiestnicy)« [szyk 1:1] (2): [Konstantyn Wielki] Sceptrum Cefárfkie tákież y koronę oycu Papieżowi fpuścił/ s czego fie dľugo Papież Sylweľter wymawiał/ powiedáiąc fľufzne przyczyny/ by fnađz namiáftkowie iego potomni przez doľtátek páńftwá w pychę á okrucieńftwo nie vpáđli *BielKron 156; WujJud 6.*

»potomne narody« = *sequens generatio Vulg* (2): Będzie to miał/ thák fam iáko plemię iego przez potomne narody [per successiones]/ zá práwo wieczne. *Leop Ex 30/21, Deut 29/22.*

»rodzaj potomny« = *generatio novissima PolAnt* (2): zakon poľożył w Izráelu/ ktory roľkazał oycom náfzym/ Aby (iy) vmieli rodzaj potomny/ fynowie/ ktorzy fie zrodzą/ áby powftáli á wyczýtáli fynom fwym. *BudBib Ps 77/6, Ps 77/4.* [Cf też **a.** »na czasy potomne« *BibRadz Eccli 16/26.*]

Szeregi: »niniejszy i potomny« (2): ľátwie I.K.M. y to Kácérftwo potľucze/ y fam siebie poľpoľu z Króľeľtwe^m fwym/ z wieczného gniewu Bożého/ y z przekľętwá ninieyfzych y potomnych ludzi/ wybáwi. *OrzQuin O; BudNT przedm c5.*

»tak terázniejszy, jako też i potomny« (1): Dla tychże Ormian ták teráznieyfzych/ iáko też y potomnych ľácnieyfzey náuki/ [...] dáľifmy im tę w krotkości záwiázaná náukę. *SkarJedn 317.*

α. W funkcji rzeczownika: »potomni« (13) : *BudBib Is* 9/1; Aczem pewien że tę nálezę pracę lepiej potomni ofądzą. *BudNT przedm* d2; *ModrzBaz* 1; Ich przykłady dla nas piáne fą iáko mowi pímo o świętym Tobiałzu: doznáwał go/ powiáda/ Pan Bog/ y to á to nań przepuśczał: áby potomnym dány był przykład ćierpliwości *SkarŻyw* A4v; *KochCzJan* A3; Słufznie y przyštoynie ofoby W.M. zá to odemnie máią bydź vważoné/ á nie iedno odemnie/ ále y od wśyftkich tych/ [...] nawet od wśyftkiéy oyczyzny y potomnych. Komuż bowiém inśzému iedno oyczyźnie y potomnym to po nas zoftáne? *JanNKar* B2, C2; ále wśyftcy potomni onym wierzyli/ co ich oycowie o cudách raz czynionych powiádáli *SkarKaz* 417b; *GosłCast* 6.

W połączeniu szeregowym (1): Abyfmy tedy ten zawał odwálili, potomnym, obcym, y fámí fobie winni nie zoftáli *JanNKar* D3.

Zwrot: »potomnym zostawić« (1): [ograbiony z klejnotu] Ítára fie, áby wždy przynamniéy wzór y kíztał albo pámiéć onégo kléynotu drogiégo potomnym zoftáwił. *JanNKar* Cv.

Wyrażenie: »potomni, ktorzy będą« (1): Niemálf pámiéćí pierwśzym/ á (tákież) y potomnym ktore [!] będą [*priorum et etiam posteriorum qui erunt*]. *BudBib Eccle* 1/11.

Szereg: »pierwszy a tákież i potomni« (1): *BudBib Eccle* 1/11 *cf* *Wyrażenie*.

2. Dziedziczny, przysługujący prawem dziedziczenia; odziedziczony; haereditarius *Mącz* (5) : *Haereditarius, Dziedziczny/* potomny. *Mącz* 152c.

Wyrażenie: »potomnym obyczajem« = *dziedzicznie* (2): *Stirpe ad eum bona redierunt, Spadło ymienie nań potomnym obyczáyem. Mącz* 417a, 152c.

Szereg: »dziedziczny albo potomny« (1): *Haereditarie in Bibliis, Dziedzicznym álbo potomnym obyczáyem. Mącz* 152c.

a. Przejęty po przodkach (tu: o chorobach i cechach) (2) : *Degenerare a parenti contestataque virtute maiorum, Odrodzić fie od przodków fwoych potomney á wźzem yáwney cnoty. Mącz* 143d; *Morbus. Haereditarius, Potomny wrzód. Mącz* 152c.

3. Dawny, przeszły (1) :

Wyrażenie przyimkowe: »w potomnych czasiech« = *dawniej, w przeszłości* (1): Powyada yfch wpothomnych czalfyech czyniono wyelie skod na yego fchlyak y zawolanye o kthorich on nycz nyewyedziáll *LibMal* 1553/177.

Synonimy: **1.** *nazajutrzny, pozny, przyszły, wtory;* **2.** *dziedziczny;* **3.** *dawny, przeszły.*

AL, KO